

פרשת וירא

"וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹקִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֲנִי:"
(בראשית כב:א)

בראשית רבה (פרשת וירא פרשה נה):

ויהי אחר הדברים האלה והאלוקים נסה את אברהם, כתיב (תהלים ס) נתתה ליראיך נס להתנוסס מפני קושט סלה, נסיון אחר נסיון וגידולין אחר גידולין בשביל לנסותן בעולם, בשביל לגדלן בעולם כנס הזה של ספינה וכל כך למה מפני קושט בשביל שתקשט מדת הדין בעולם שאם יאמר לך אדם למי שהוא רוצה להעשיר מעשיר, למי שהוא רוצה מעני, ולמי שהוא רוצה הוא עושה מלך, אברהם כשרצה עשאו מלך, כשרצה עשאו עשיר, יכול את להשיבו ולומר לו יכול את לעשות כמו שעשה אברהם אבינו, והוא אומר מה עשה, ואת אומר לו ואברהם בן מאת שנה בהולד לו, ואחר כל הצער הזה נאמר לו קח נא את בנך את יחידיך ולא עיכב, הרי נתת ליראיך נס להתנוסס. (ואפשר לומר אותו דבר על בני אברהם)

(שם /תהלים/ יא) ה' צדיק יבחן ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו, א"ר יונתן הפשתני הזה כשפשתנו לוקה אינו מקיש עליו ביותר מפני שהיא פוקעת וכשפשתנו יפה הוא מקיש עליו ביותר למה שהיא משתבחת והולכת, כך הקדוש ברוך הוא אינו מנסה את הרשעים למה שאין יכולין לעמוד דכתיב (ישעיה נז) והרשעים כים נגרש, ואת מי מנסה את הצדיקים שנא' (תהלים יא) ה' צדיק יבחן (בראשית לט) ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדוניו וגו' (לטובת המנוסה)

ויהי אחר הדברים האלה, אמר רבי יונתן היוצר הזה כשהוא בודק את הכבשן שלו אינו בודק את הכלים המרועעים למה שאינו מספיק להקיש עליו אחת עד הוא שוברו, ומה הוא בודק בקנקנים ברורים שאפילו הוא מקיש עליו כמה פעמים אינו שוברו, כך אין הקדוש ברוך הוא מנסה את הרשעים אלא את הצדיקים שנאמר ה' צדיק יבחן, (הבדיקה במשל הוא לטובת העולם כמו כן הבדיקה באברהם לטובת העולם – לראות האם יש מי שראוי למטרות עוה"ז)

א"ר אלעזר לבעל הבית שהיה לו שתי פרות אחת כחה יפה ואחת כחה רע על מי הוא נותן את העול לא על אותה שכחה יפה, כך אין הקדוש ברוך הוא מנסה אלא הצדיקים שנאמר ה' צדיק יבחן. (מחפש משהו לקחת את העול - לכוון את באי העולם)

אחר הדברים האלה אחר הרהורי דברים שהיו שם מי הרהר אברהם הרהר ואמר שמחתי ושמחתי את הכל ולא הפרשתי להקב"ה לא פר אחד ולא איל אחד, אמר לו הקדוש ברוך הוא ע"מ שנאמר לך שתקריב לי את בנך ולא תעכב, על דעתיה דר"א דאמר, אלוקים והאלוקים, הוא ובית דינו, מלאכי השרת אמרו, אברהם זה שמח ושימח את הכל ולא הפריש להקב"ה לא פר אחד ולא איל אחד, אמר להן הקדוש ברוך הוא על מנת שנאמר לו שיקריב את בנו ולא יעכב. (כתגובה לשטן)

יצחק וישמעאל היו מדיינים זה עם זה, זה אומר אני חביב ממך שנמלתי לשלש עשרה שנה וזה אומר חביב אני ממך שנמלתי לח' ימים, אמר ליה ישמעאל אני חביב ממך למה שהיה ספק בידי למחות ולא מחיתי, באותה שעה אמר יצחק הלואי היה נגלה עלי הקדוש ברוך הוא ואומר לי שאחתך אחד מאיברי ולא אעכב, מיד והאלוקים נסה את אברהם, [נ"א א"ל ישמעאל אני חביב ממך שנמלתי לשלש עשרה שנה אבל אתה נמלת בקטנך ואי אפשר למחות א"ל יצחק כל מה שהלוייתה להקב"ה שלשה טפים דם הם אלא הריני עכשיו בן ל"ז שנה אילו מבקש לי הקדוש ברוך הוא להשחט איני מעכב אמר הקדוש ברוך הוא הרי השעה מיד והאלוקים נסה את אברהם]. (כתגובה למציאות)

רשב"ם:

אחר הדברים שכרת אברהם ברית לאבימלך לו ולנינו ולנכדו של אברהם ונתן לו שבע כבשות הצאן וזרה אפו של הק' על זאת שהרי ארץ פלשתים בכלל גבול ישראל והק' ציוה עליהם לא תחיה כל נשמה וגם ביהושע מטילין על ערי חמשת סרני פלשתים גורל, לכן והאלקים נסה את אברהם קינתרו וציערו כדכת' הנסה דבר אליך תלאה, על נסותם את ה', מסה ומריבה, בחנני ה' ונסני. כלומר נתגאיתה בבן שנתתיו לכרות ברית ביניכם ובין בניהם, ועתה לך והעלהו לעולה ויראה מה הועילה כריתות ברית שלך.

רמב"ן:

והאלהים נסה את אברהם - ענין הנסיון הוא לדעתי, בעבור היות מעשה האדם רשות מוחלטת בידו, אם ירצה יעשה ואם לא ירצה לא יעשה, יקרא "נסיון" מצד המנוסה, אבל המנסה יתברך יצוה בו להוציא הדבר מן הכח אל הפועל, להיות לו שכר מעשה טוב לא שכר לב טוב בלבד. ודע כי השם צדיק יבחן (תהלים יא ה), כשהוא יודע בצדיק שיעשה רצונו וחפץ להצדיקו יצוה אותו בנסיון, ולא יבחן את הרשעים אשר לא ישמעו. והנה כל הנסיונות שבתורה לטובת המנוסה:

רבינו בחיי:

והאלהים נסה את אברהם. זו היא פרשת העקדה אשר ישראל בטוחים להיות זכות העקדה מגין עליהם בכל דור ודור. ואין הנסיון ח"ו אצל ה' יתברך אלא אצל הבריות, להודיע גודל מעלת הצדיק או הנביא. וכן אמר הכתוב: (תהלים יא, ה) "ה' צדיק יבחן". ומה שנסמכה עקדה לפרשת אבימלך אומר במדרש: נסה לשון "זעף", כדמתרגמינן: זעפים, נסיסים. וזה כנגד מה שהכעיס להקב"ה בשבע כבשות שנתן לאבימלך, שכנגדן נענשו בניו שישב ארון הברית בשדה פלשתים שבעה חדשים. ודע כי נסיון העקדה היה לפרסם בעמים גודל חיוב היראה והאהבה בש"י, כי האהבה על ג' חלקים: האחד, מי שאוהב את המלך ומתוך אהבתו יספר בשבחיו ויפרסם מעלותיו תמיד כל היום ויודיע לכל את גבורותיו, אבל לא היה חוסר מממונו כלום בשביל אהבתו. השני, מי שאוהב אותו יותר מן הראשון, יספר בשבחיו ויתן כל ממונו בשבילו, אבל לא ימסור עצמו למיתה בשבילו. השלישי, מי שאוהב אותו יותר משניהם יספר בשבחיו ויתן כל ממונו בשבילו וימסור עצמו למיתה. והנה אברהם היה שלם בג' חלקים אלה: האחד, ספר בשבחיו של מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ופרסם אלוקותו ויחודו בעולם, כענין שכתוב: ויקרא שם בשם ה' אל עולם, לפי שאנשי דורו היו נותנים הנהגת העולם אל הכוכבים והמזלות, והוא היה מדריכם בדרך האמת ומודיעם המנהיג היחיד שהוא אל עולם, וכמאמר אליפז: (איוב ה, ה) "ואל אלוקים אשים דברתי", יאמר כי הנהגת העולם אל ישימנה לכחות הגלגלים ולצבא השמים רק לש"י. השני, פזר נתן לאבינו, בשביל אהבת ה' יתברך הוא, שהיה בעל אכסניא ופתחו פתוח לכל עובר ושב, וכן אמרו במדרש: (מדרש תהלים קי ב) ד' פתחים היו לו לביתו של אברהם והיו לד' רוחות העולם, וכל מי שנכנס בפתח זה יוצא בפתח אחר כדי שלא יתבייש מפני עוברי דרכים. וכן נרמז בכתוב: ויטע אש"ל בבאר שבע. ודרשו רז"ל: (מדרש תהלים לו, א) אכילה שכיבה לוי, ולא עוד אלא שהיה מחזר אחריהם ורץ לקראתם, שנאמר: (בראשית יח, ב) "וירץ לקראתם". ועליו אמר הכתוב: (משלי יא, כד) "יש מפזר ונוסף עוד". ואין ספק כי היה נותן את כל הון ביתו באהבת ה' יתברך. הג', מסר עצמו למיתה בשביל אהבת ה' כשהושלך לכבשן האש על קדושת ה' יתברך, ולפי שהשיג מדרגת האהבה ועבר על ג' החלקים קראו הש"י "אברהם אוהבי", אבל בענין זה של העקדה הראה אברהם תוקף אהבתו בשם יתברך שהיתה חזקה ועזה, אין להעריך אותה עם שלשה חלקים הנזכרים ואין לדמותה למי שמסר עצמו למיתה בשביל אוהבו או בשביל אדונו, כי ראוי היה אברהם אילו היו לו מאה גופין למסור את כולם למיתה על יצחק, אבל פעולה זו לא היתה כשאר הפעולות, והנסיון הזה לא היה כשאר הנסיונות, אין הטבע יכול לסובלו, ואין הכח המדמה יכול לחשבו: שיהיה אדם עקר וזקן בן מאה שנה, ולו עושר ונכסים וכבוד, והיה מתאוה לבן בתכלית התאוה, והיה לו בן אחר היאוש, היה ראוי לחשב תוקף האהבה החזקה לבן ההוא, ותכפל האהבה יותר ויותר לטוף שנה ממה שהיה בן שמונה ימים, ותכפל לחמש ועשר שנים יותר ממה שהיה בהיותו בן שנה שכבר הוא מגודל ומבחין בין טוב לרע, ותכפל האהבה בהיותו קרוב לארבעים שנה, הוא הוא הזמן ששכלו של אדם עומד על השלמות, וזהו יצחק שהיה בן ל"ו שנה בזמן העקדה, ותכפל יותר ויותר כשיצוה לשחוט הבן הזה הוא בעצמו בידי, והאהבה הזאת אין דבר בעולם ראוי לעברה, ואברהם מתוך שהיה שלם באמונה עם היות הפלגת אהבתו אל יצחק, הכיר כי ראוי שתתגבר אהבת ה' יתברך על אהבת יצחק, ולחזק כח הפלגת האהבה החזקה הזאת שהיתה לו לאברהם בשם יתברך היתה נקלה בעיניו אהבת יצחק ובקש לשחטו אחר שלשה ימים שנאמר לו הדבר, כי אילו יעשה כן בפתע פתאום במקומו היתה פעולתו במהירות ובהלה, אבל כשהיה אחר מהלך שלשה ימים כבר נעשה בישוב דעת ועצה, והוא

שאמר בבראשית רבה: (תנחומא וירא כב) למה ביום שלישי ולא ביום ראשון ולא ביום שני, שלא יהא אומות העולם אומרים הממו ערבבו והלך לשחוט את בנו. על כן עשה הפעולה היא ממש בידיים ועמה נבחן במדת היראה ובמדת האהבה, יראה לא ליראת עונש, ואהבה לא לתחלת גמול, כלומר על מנת לקבל פרס כי זאת לא תהיה אהבה גמורה, שהרי יש שותה המשקה המר מדעתו שיועיל לו באחרית, וזהו שאמר: עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה.

וידוע כי הידיעה בשם יתב' בכל זמן, אבל פ'י הדבר ידוע מעתה כי יצא מן הכח אל הפעל. וראה גם ראה זריזותו של אברהם והריצותו במצוה זו, כי היה יכול להוליך עמו חבורת אנשים מאנשי ביתו ולא הוליך עמו כי אם שנים, הוא שכתוב: שני נעריו עמו, ישמעאל ואליעזר, ואפילו אותן שני נערים לא היו עמו בשעת העקדה, אבל אמר להם: שבו לכם פה עם החמור, והענין כדי שלא יבטלו ממנו המעשה הזה ושלא ימחו בידו.

אברבנאל:

ואומר שמפני שקדם לספור הזה שצוה האל ית' לאברהם על מצות המילה ושני שמו ושם אשתו שהם כלם הכנות אל הבן אשר יולד לו ושילדה שרה בהיות אברהם בן ק' שנה והיא בת תשעים שנה ושאתרי שנולד יצחק בדבר השם גרש את ישמעאל ונאמר לאברהם עליו כי ביצחק יקרא לך זרע ושאת"כ שאל אבימלך מאברהם שישבע לו שלא יקח את ארצו. ביראתו ממנו שמא הוא או בניו יקחו את ארצו לכן בערך ההקדמו' האלה אמר ויהי אחר הדברים האלה והאלקים נסה את אברהם שהיה הנסיון בבחינת הדברים האלה שקדמו ובהצטרף אליהם היה מצות העקדה דבר זר וקשה מאד.

והנה הנסיון הזה אין ענינו הבחינה כדי שידע האל מה שלא היה יודע כי כל הדברים גלויים לפניו תמיד אבל והאלקים נסה הוא מגזרת נס וכמו נסה עלינו אור פניך ה'. כי הנה הפועל הנפלא הזה שעשה אברהם בדבר השם עומד לנס עמים כדגל רם ונשא אליו גוים ידרושו ויביטו אחריו. וכן אמרו במדרש כתיב נתת ליראיך נס להתנוסס מפני קושט סלה. נסיון אחר נסיון דגלון אחר דגלון בשביל נסותם בשביל גדלם כנס הזה של ספינה וכ"כ למה מפני קושט סלה וכבר זכר הרב המורה הלמודים המועילי' שלמדנו ממעשה העקדה:

הא': כמה היה גודל אהבת אברהם לשם ית' שלא די שעזב את אביו וארץ מולדתו ומשפחתו במצותו ושמסר נפשו לחולי המילה וסכנת' בזקנתו לקיים דברו. וגרש את ישמעאל אשר אהב במאמרו אלא שגם יצחק שניתן לו בזקנתו הוליכו להמיתו מפני מצותו ומה נדע עד היכן הגיעה אהבת השם ויראתו כי הנה ענין זה שעשה אברהם לא גרמו לו לא נתינת ממון ולא נתינת נפש כי הוא מופלג מכל מה שאפשר שיהיה במציאות.

והלמוד השני: הוא איך האמינו הנביאים במה שיבוא מהש"י בנבוא' שלא יחשוב אדם שהיו מסופקים כלל בדבר אשר יראו אבל היה דינו אצלם כדין הענינים המושגים לחוש' והראיה על זה היות אברהם מסכים לשחוט את בנו יחידו אשר אהבת נפשו אהבו כאשר צווה עליו ואף על פי שבאה המצוה היא בחלום או במראה הנבואה אלו היו הנביאים מסופקים בדבר ששיגוהו במראה הנבואה לא היו מסכימים לעשות מה שימאנהו הטבע כמראה הגדול הזה מספק וכמו שהאריך הרב בזה דברי פי חכם חן באותו פכ"ג ח"ג הנזכר.

וראו להוסיף עליהם עוד למוד שלישי יורה עליו ענין עקיד' והוא אמונ' השאר' הנפש ושכרה הרוחני שאלו לא היה אברהם מאמין אמונה קיימת בשכר רוחני לא היה מסכי' לשחוט את בנו יחידו כי אין ספק כי הוא לא עשה הדבר הגדול הזה מפחד השם שיהרגו או ירוששהו כי מה חפצו בחייו ועשרו אחרי שכנו היורש אותו יהרגו בידי אב' הית' תקותו בלבד שכר נפשו שיגיע אליו אחרי מותו בשכר שיעלה בנו עולה כי בעבורו יזכה באור החיים הנצחיי שהוא טוב מבנים ומבנות.

הנה א"כ והאלהים נסה את אברהם ענינו שבמעשה הזה שצוהו לעשות כבדו והגדילו ועשאו דגל ונס לכל העמים כי עם היות שלא היו שם בני אדם בשעת העקדה הנה אחר שהעיד עליו הקדוש ברוך הוא בתורתו עדות ה' נאמנה וכל בני אדם מודים ומאמינים באמתת הספור הזה כאלו בעינינו ראינו המעש' הזה כי נורא הוא ולכן התחייבנו ללמוד ממנו ולהתדמות אליו לעבוד את ה' בכל לבבנו ובכל נפשנו כמו שעשה אברהם. ואפשר לומר עוד בפ'י הפסוק הזה שבעבור שהיה פועל העקדה דומה לנסיון ולבחינה רצה הקדוש ברוך הוא ללמדנו שלא לנסות את אברהם בא האלקים ולזה אמר בתחלת הספור ויהי אחרי הדברים האלה ר"ל אחרי שעברו כל הדברים שזכרו מפעל' אברהם בדרך השלמו' ומהשגחת הש"י עליו בתכלית מה שאפשר לטוב ושהאלוקים כבר נסה את אברהם ונדע לו יושר לבבו ותום שכלו ונקיון כפיו הנה אחר זה כלו קרה שאמר לו ית' קח נא את בנך את יחידך וזה טעם וא"ו והאלוקים שהוא מוסב על ענין ראשון אחר הדברים האלה ושהאלוקים נסה את אברהם אמר לו קח נא את בנך.

בעשרה נסיונות שנתנסה אברהם אבינו כדכריהם ז"ל לא נאמר בתחל' א' מהם והאלוקים נסה את אברהם
אלא בזה לפי שאותם לא נצטוו לתכלית נסיון אלא כדי שיעשה אותם הדברים המצווה והנסיון נמשך מהם
והוא כמי שישאל את חברו שילוה לו מעו' שהוא צריך אליו אל פרנסתו כי הנה אף כי השואל לא ישאל
כדי לנסות הנה הנשאל בהכרח הוא מנוסה שאם ילוהו מה שהוא שאל לו יורה שהו' נדיב לב וההפך בהפך
והוא א"כ מנוסה והשואל אינו מנסה כי לא כיון לנסיון. כן הש"י כשאמר לאברהם לך מארצך
וממולדתך לא צוהו אלא כדי שיכנס לארץ הקדושה ויאחז בה תמיד ולא כיון לנסותו עכ"ז היה אברהם
מנוסה עכ"פ ולפי שלא היה התכלית האלוקי המכוון באותו צווי לנסותו לא נכתב בו והאלוקים נסה כמו
שנ' בעקדה בעבור שהיה תכליתה לעשות אברהם דגל ונס שאליו גוי' ידרושו ואחשוב שזהו דעת הרב
המור' בענין העקדה כשיובן על אמתתו. וראוי היה ליחס הנס והדגל במעשה העקדה ולא בדבר אחר מפני
מעלת המעשה הנפלא הזה על כל שאר המעשים אשר עשה אברהם ובעבור שהוא היה מנוסה גם בדרך
הנסיון והבחינה והב"ה לא היה מנסה כי לא יעלם דבר לפני כסא כבודו לכן דקדקו ז"ל באמרם עשרה
נסיונות נתנסה אברהם ולא אמרו נסה השם את אברהם כי לפי שצוהו השם לעשות אלו הפעולות נשאר
אברהם מנוסה בהכרח אבל הקדוש ברוך הוא לא היה מנסה בדרך בחינה אלא שנתן לו נס להתנוסס כמו
שאמרת'.